

smlouvy, která však sama úpravy majetkových poměrů se nedotýká.

Přihlédneme-li k judikatuře Nejvyšš. soudu, nemůžeme o tom vůbec pochybovati, neboť podle jeho názoru není dokonce svatební smlouvou ani ta smlouva, podle které rodiče se snoubencem druhým uzavrou postupní smlouvu pod podmínkou, že sňatek bude uzavřen. Dále nejde o svatební smlouvu, byly-li nemovitosti převedeny bezvýhradně a navždy třebas pod podmínkou, že ke sňatku dojde. Není svatební smlouvou, postoupí-li rodiče své dceři a jejímu ženichu úplatně nemovitost.

Jak jsem již shora podotkl a vysvětlil, manželství je institucí mravní, nikoli majetko-právní obchod. Proto by byl také nemravný závazek pojatý do smlouvy, že snoubenci nebo manželé nesmějí se nikdy rozvésti, ani rozloučiti. Rozlukový zákon nebyl vydán proto, aby manželství lehkomyšlně a svévolně se rozvazovala, jak se domnívá ve svém článku p. F. Kovář. Naopak byl vydán za účelem ochrany nevinného manžela, aby nemusel žíti a sdíleti společnou domácnost s druhým manželem, který nezachovává nejnižší míru lidské morálky, stanovené v zákonech, nedodrží slibů, často před Bohem učiněných, ukládá o život, zdraví druhého manžela, nakládá s ním zle, ubližuje jemu na cti, trpí nevy léčitelnou duševní chorobou, opustí svého manžela zlomyslně atd. Rozlukový zákon byl vydán ve veřejno-právním zájmu zabránit nešvarům v soukromém životě, zabránit preventivně většímu zlu. Nemůže přece zkvéstí dobro ze společenství dvou lidí denně se stýkajících, z nichž jeden ke druhému je hrubý, podvrací spoužití, nezachovává manželskou věrnost atd. Nemohou tedy manželé předem se vzdáti nároků na rozluku a rozvod, nejde o jejich soukromoprávní zájem, ale o zájem veřejný, jehož účelem jest, aby zde byla zdravá, spořádaná rodina, která je základem společnosti, státu a nikoliv kořenem zla. Závazek podobného druhu jest kontra bonos mores, nesrovnává se s úmyslem rozlukového a rozvodového zákona a s obecnými názory o slušnosti a jest proto podle § 879 obč. zák. nicotný, stejně jako závazek zeizení a zavázání nemovitostí bez souhlasu obou manželů, jehož účelem bylo zabrániti a tímto způsobem obejítí nařízení o rozvodu a rozluce, kteréžto instituce byly vydány k ochraně manželského spoluzítí a proto nemohou býti libovůlí stran takto mařeny. Nelze připustiti, aby se souhlas druhého manžela k rozluce nebo k rozvodu stal tímto způsobem předmětem obchodování, poněvadž by tím bylo umožněno obcházení zákona a nekalé využitkování snahy manželského soudruha o rozvázání svazku manželského.

Dr. JAN SEMERÁD:

Průkaz pozůstalostních dluhů při vyměření dědických dávek.

Daň dědická vyměřuje se z čisté hodnoty pozůstalostního jmění a nutno proto od hrubé hodnoty, stanovené zpravidla dohodou, odečísti dluhy a břemena, zatěžující pozůstalost ke dni vzniku daňové povinnosti, t. j. zpravidla ke dni úmrtí zůstavitele. O tom,

zda nějaké jmění patří či nepatří do pozůstalosti, rozhodují pro obor poplatkového práva jedině a výhradně finanční úřady. Důkazy o takovýchto okolnostech musí proto býti nabízeny a prováděny v řízení poplatkovém, nikoli v soudním řízení pozůstalostním. Nezařazení pozůstalostních pasiv do inventáře a do pozůstalostního výkazu nebrání proto ještě, aby jejich existence nemohla býti prokazována v poplatkovém administrativním řízení. V tomto řízení lze však srážky uplatňovati a prokazovati nejdéle v rekursní lhůtě, t. j. do 30 dnů po doručení platebního rozkazu.

K pozůstalostním dluhům lze počítati pouze takové dluhy, které zůstavitel podle stavu v den svého úmrtí byl povinen hraditi třetím osobám¹⁾, tedy taková plnění, na která měly třetí osoby proti zůstaviteli v den jeho úmrtí právní nárok, t. j. pouze závazky existentní.²⁾

Jest věcí dědiců, aby prokázali dluhy, jejichž odečtení od pozůstalostního jmění se domáhají. Finanční úřad není povinen upozorniti je na způsob, jakým tak mají učiniti. Na druhé straně musí však úřad přesně udati, a to i v platebním rozkaze na dědické dávky, z jakých důvodů neuznal uplatňované srážky, resp. z jakých důvodů předložené výkazy a doklady nepokládá za způsobilé, aby tvořily hodnověrné důkazy. Nepostačí pouhý všeobecný odkaz na příslušná zákonná ustanovení.

O průkazu pozůstalostních dluhů má podrobná ustanovení nařízení č. 397/1915 ř. z., v §§ 20—25, vydaných k provedení § 22 nařízení č. 278/1915 ř. z.

Nařízení č. 397/1915 rozeznává jednak pohledávky, pro jejichž průkaz nepředpisuje přísné formální podmínky (§§ 22—24), jednak dluhy a břemena, které lze prokázati pouze formálními prostředky, v cit. nařízení taxativně vyjmenovanými (§ 21).

I. Ulehčený průkaz.

T. zv. ulehčenými průkazními prostředky mohou býti prokazovány jako pozůstalostní srážky tyto pohledávky:

1. Pohledávky obchodníků a živnostníků z jejich obchodů a živností.

Nepřevyšují-li pohledávky téhož věřitele částku K 3000.—, lze je uznati tehdy, jsou-li doloženy alespoň neověřenými výpisy z obchodních a živnostenských knih nebo účty. Z průkazu musí býti zřejmo,

¹⁾ Podle § 548 o. z. o. rozumí se dluhy zůstavitele závazky, které by měl zůstavitel plniti ze svého jmění. Patří sem tudíž i dluhy, jejichž obligační důvod vznikl za života zůstavitele, třebas závazek nebyl ještě zcela účinný, na př. zůstavitel poškolil věc, avšak výsledek poškození nastal až po jeho smrti (Rouček: Komentář k obec. zák. obč.)

²⁾ Nelze proto uznati za pozůstalostní dluh úhradový kapitál pro pensijní nároky aktivních zaměstnanců, neboť tito neměli v době úmrtí zůstavitele proti němu nárok na placení pensijních požitků (nález n. s. s. z 31. V. 1938, č. 3885/4/35), nebo nárok manželky na slušné výživné podle § 796 o. z. o., poněvadž nárok ten jest v podstatě užíváním povinného dílu z pozůstalosti a vzniká teprve úmrtím zůstavitele (nález n. s. s. z 25. února 1929, č. 16.045/27).

³⁾ Dosavadní hranice K 500.— byla zvýšena na částku K 3000.— výnosem min. fin. ze dne 6. dubna 1927, č. 13.399/27-V/16.

že věřitelovo plnění se uskutečnilo před zůstavitelovou smrtí, a musí být prokázáno, na př. prohlášením věřitele, že dluh nebyl dosud vyrovnán, nebo že byl vyrovnán až po úmrtí zůstavitele.⁴⁾

Převyšují-li pohledávky téhož věřitele zmíněnou hranici, mohou být vyšší částkou prokázány pouze některými z prostředků, vyjmenovaných dále pod II.

2. Pohledávky vztahující se na poslední nemoc a pohřeb zůstavitele.

Tyto pohledávky lze uznati tehdy, jsou-li prokázány účty nebo kvitancemi věřitelů, nebo přihláškou k soudnímu projednání a pokud je dědici uznali.

Útraty spojené s poslední nemocí⁵⁾ zůstavitelovou jsou srážkovou položkou pouze tehdy, nebyly-li vyrovnány ještě za jeho života. Byly-li náklady nemoci uhrazeny třetí osobou, může být její náhradní nárok uznán jen na podkladě průvodních prostředků, uvedených dále pod II. (Boh. 5987).⁶⁾ Mezi pohledávky, spojené s poslední nemocí zůstavitele, patří na př. též pohledávka poručníka za poskytnutou výživu poručenčům za zůstavitele, který k tomu byl podle zákona povinen,⁷⁾ pohledávka za stravování zůstavitele po dobu jeho nemoci a za jeho ošetření (Boh. 1899)⁸⁾ a j.

Útraty pohřbu lze za pozůstalostní srážky zásadně uznati pouze částkou, odpovídající společenskému postavení a jmění zůstavitele⁹⁾, pokud vyšší náklad není odůvodněn posledním porúzením nebo místními obyčejí. (Boh. 3579.) K útratám zůstavitelova pohřbu patří na př. výlohy za stráž u mrtvého (Boh. 3916), za převoz, za tisk a rozeslání úmrtního oznámení (Boh. 4090), za honoráře církevními funkcionářům za smuteční obřady při pohřbu obvyklé (Boh. 5329), za věnce a květinovou výzdobu, za po-

⁴⁾ Bylo-li však zboží, objednané zůstavitelem, dodáno až po jeho úmrtí, nemůže být kupní cena, za ně vyplacená zařazena do pozůstalostních pasív. (Boh. 9770.)

⁵⁾ Neznamená to ovšem, že by nemohly být uznány za srážkovou položku i výlohy spojené s dřívější nemocí zůstavitele (na př. za léčení v sanatoriu, po němž se zůstavitel pozdravil, účet za léčbu nebyl však vyrovnán). Taková pohledávka mohla by však být uznána jen na podkladě důkazních prostředků, uvedených dále pod II.

⁶⁾ Názor nejv. správ. soudu není však tak zcela nepochybný, neboť pak nelze naléztí důvodu, proč § 22, odst. 3 nař. č. 278/1915 ř. z. jedná vedle zůstavitelových dluhů ještě také o útratách nemoci, když tyto útraty jsou přece též zůstavitelovými dluhy. Taktéž zaplacení útrat za zůstavitele nevyžaduje vždy, aby mezi zůstavitelem a plátcem bylo právní jednání. Mohly by proto být zmíněné pohledávky zcela nebo částečně uznány finančním úřadem též na podkladě volného hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 24 nař. č. 397/1915 ř. z. (Viz dále bod 4.)

⁷⁾ Pohledávka jest po právní stránce opřena o versio in rem podle § 1042 o. z. o., který již svou povahou předpokládá, že nebyla žádná právní listina vyhotovena. (Boh. 3919.)

⁸⁾ Jest nerozhodno, je-li snad věřitelka v blízkém příbuzenském poměru se zůstavitelem nebo dokonce jeho univerzální dědičkou a byl-li zůstavitel zároveň ošetřován též ošetřovatelkou z povolání. Postačí, byl-li zůstavitel svou příbuznou skutečně ošetřován a slíbil-li jí za to zvláštní odměnu. Jde pak mezi nimi o právní poměr — smlouvu služební, při níž, není-li nic jiného umluveno, platí přiměřená odměna za cenu ujednanou (§§ 1151 a 1152 o. z. o.). (Boh. 2828.)

⁹⁾ Výnos min. fin. ze dne 2. března 1869 č. 5306.

hřební hostinu, je-li její pořádání v místě obvyklé¹⁰⁾, za hrobku a náhrobek, pokud výlohy připadají na pohřbení zůstavitelovo¹¹⁾ a pod.¹²⁾ Za pozůstalostní srážky nemohou však být pokládány na př. výdaje za smuteční oděv pozůstalých (Boh. 9790), náklady projednání pozůstalosti, odměna vykonavatelovi poslední vůle,¹³⁾ náklad spojený se stravováním a ubytováním smutečních hostů (Boh. 6118) nebo s návštěvou příbuzných u zůstavitele (Boh. 1899), dary k dobročinným účelům věnované dědici při pohřbu, které se nezakládají ani na nařízení zůstavitele, ani na místním obyčejí (Boh. 3916), částka určená zůstavitelem na mše nebo na udržování, výzdobu a osvětlení hrobky (Boh. 4310), výlohy spojené s pátráním po nezvěstném zůstaviteli (Boh. 2060) a j.

3. Dluhy, o nichž se zpravidla, t. j. podle zvyku všeobecně panujícího, nevyhotovují právní listiny.

Sem patří zejména dluhy z běžného hospodářství a z domácnosti,¹⁴⁾ a pohledávky osob, jež byly k zůstaviteli ve služebním nebo námezdním poměru. Dluhy nesmí být starší dvou let a musí být přiměřeny majetkovým poměrům zůstavitele. Mohou být prokázány jako dluhy uvedené pod 2.

Okolnost, že dluhy nesmí být starší dvou let, jest důležitá též pro formální vedení důkazu o nich. Je-li totiž uplatňována pohledávka za dobu delší dvou let (na př. ze zadrželé mzdy) a není-li rozdělena podle jednotlivých let tak, aby úřad mohl posoudit, zda skutečně nejde — byť i jen zčásti — o pohledávky starší, nemůže být použito ulehčeného průkazního prostředku (n. s. s. z 30. III. 1926, č. 5781/35).

Skutečnost, že se o pohledávkách zpravidla nevyhotovují právní listiny, musí tkvítí ve věcné povaze dluhů, nikoli v osobách věřitele a dlužníka (zůstavitele). Proto ulehčeného průkazu nemůže být použito tehdy, nebyla-li listina vyhotovena pouze z důvodu nahodilé důvěry mezi věřitelem a zůstavitelem, plynoucího ať již z příbuzenského nebo z jiného poměru mezi nimi, ač jinak (zpravidla půjde o zá-

¹⁰⁾ Výnos min. fin. ze dne 30. září 1893 č. 40.164. Místem rozumí se bydliště (pobyt) zesnulého, nikoli snad nahodilé místo úmrtí (na př. nějaké léčebné místo).

¹¹⁾ To znamená na př., je-li hrobka určena k pohřbení dvou osob, že náklad, spojený s jejím vybudováním, bude zpravidla uznán pouze jednou polovinou. Uplatňuje-li však strana, že náklad na hrobku by zůstal stejný nebo jen o málo nižší, než kdyby v ní měl být pohřben pouze zůstavitel, nemůže úřad, aniž by provedl šetření za součinnosti stran, z nákladu vyloučiti jednu polovinu s odůvodněním, že hrobka jest určena pro dvě osoby. (Boh. 9395.)

¹²⁾ Srovnej též výnos rak. min. sprav. z 27. listopadu 1888, č. 19.341, v němž min. spravedlnosti připomenulo soudům mimo jiné, že k pohřebním nákladům dlužno počítati a od hodnoty pozůstalosti odečísti podle § 549 o. z. o. náklady na pomníky nebo hrobky, ať jest jejich zapravení nařízeno zůstavitelem nebo dědicem dobrovolně převzato, pokud odpovídají stavu a jmění zůstavitele, pak dary chudým, které byly zůstavitelem za doprovod při jeho pohřbu nebo jiná plnění určeny, nikoliv však náklady na smuteční oděv.

¹³⁾ Testamentem určený honorář pro vykonavatele poslední vůle jest odkazem, podléhající dědické dani. (Boh. 2983.)

¹⁴⁾ Pohledávky dodavatelů běžných potřeb domácnosti nebo hospodářství, malých řemeslníků a živnostníků, za zadrželé mzdy a pod. (n. s. s. z 4. května 1928, č. 356/27). Patří sem však též náklady na uspokojení bytových potřeb zůstavitele. (Boh. 7181.)

půjčky) se právní listiny o dlužích těch vyhotovují (n. s. s. z 10. V. 39, č. 955/3/37).¹⁵⁾

Jest důležité si nakonec uvědomiti, že finanční úřad, nehodlá-li přiznati uplatňovaným srážkám průkazní úlevy uvedené shora pod 1—3, musí uvést, na jakém věcném podkladě (podle kterého obsahu předložených dokladů) dospěl k závěru, že položky ty nelze takto kvalifikovati, a jakým právním názorem dal se při tom vésti. Neučiní-li tak, jest řízení vadné.

4. Volné hodnocení důkazů.

Dluhy a břemena, jež se nezakládají ani na právním jednání ani na veřejném právu, mohou býti finančním úřadem uznány na podkladě volného hodnocení důkazů zcela nebo zčásti, i když doklady, uvedené vpředu pod 1—3 a dále pod II, nejsou dodány (§ 24 nař. č. 397/1915 ř. z.). Toto ustanovení však nezakládá pro stranu žádného právního nároku (Boh. 3372).¹⁶⁾

5. Uznání dluhu zůstavitelem.

Pohledávky, které jsou uplatňovány jako srážkové položky na podkladě uznání dluhu zůstavitelem v posledním pářízení, budou uznány za pozůstalostní dluhy pouze tehdy, prokáže-li se věrohodně existence pohledávek těch průkazními prostředky, uvedenými vpředu pod 1—3 nebo průkazy uvedenými dále pod II. Bez tohoto průkazu budou posuzovány jako odkazy osobě, označené jako oprávněná, uplatňuje-li pohledávku, nebo přijme-li její zaplacení (§ 25 nař. č. 397/1915 ř. z.).

II. Formální prostředky.

Dluhy a břemena, jež nejsou pohledávkami obchodníků a živnostníků z provozu jejich podniků, ani se netýkají poslední nemoci a pohřbu zůstavitele, ani konečně nejsou dluhy, o nichž se zpravidla nevyhotovují právní listiny (viz vpředu část I.), mohou býti prokázány pouze průvodními prostředky, vyjmenovanými taxativně v § 21 nař. č. 397/1915 ř. z. To znamená, že úřad, posuzuje oprávněnost uplatňovaných srážek, není povinen a konečně ani podle zákona nesmí přihlížeti k průkazním prostředkům jiným¹⁷⁾ (Boh. 4556). — Těmito průkazy jsou:

1. Právní listiny.
2. Ověřené výpisy z veřejných knih.
3. Ověřené výpisy z řádně vedených obchodních a živnostenských knih.
4. Stvrzenky veřejných úřadů.
5. Platební rozkazy, rozhodnutí a výkazy nedoplatků veřejných úřadů.

¹⁵⁾ V nálezu Budw. 10.049 vyslovil n. s. d. víd., že o zápůjčkových smlouvách mezi manžely se zpravidla právní listiny vyhotovují. Podobně v nálezu Boh. 687 vyslovil n. s. s., že pohledávka bratra ze zápůjčky, poskytnuté zůstaviteli, nepatří k pohledávkám, o nichž se zpravidla nevyhotovují právní listiny. Obecně dovedl pak n. s. s. v nálezu Boh. 3801, že pohledávky ze zápůjček nejsou pohledávkami, o nichž se právní listiny zpravidla nevyhotovují.

¹⁶⁾ Uložila-li manželka výnos z odprodaného svého majetku do manželova podniku, jde o právní jednání, a jest proto vyloučeno použití ustanovení § 24 nař. č. 397/1915 (shora pod 4), a není-li podán průkaz podle §§ 21—23 cit. nař. (shora pod 1—3 a dále pod II), též ulehčeného průkazního prostředku podle § 25 cit. nař., byť i zůstavitel uznal pohledávku tu v posledním pářízení za svůj dluh. (Boh. 2842.)

¹⁷⁾ Na př. k těm, které jsme uvedli v části I pod č. 1—3 ohledně pohledávek tam vyjmenovaných.

6. Pravoplatné rozsudky a nálezy soudů.

7. Potvrzení poručenského a opatrovnického soudu.

Z těchto průkazních prostředků mají, jak patrně, všeobecnější povahu, t. j. mohou se týkati pohledávek různé právní provenience, zejména průkazy uvedené pod 1—3 a 7, kdežto ostatní vztahují se zpravidla pouze na určité druhy pohledávek (na př. na veřejné dávky, soudní útraty a pod.) a jejich použití jest tudíž omezenější.

1. Právní listiny.

Listina tvoří náležitý důkaz o pozůstalostních srážkách za těchto předpokladů:

a) musí býti podepsána zůstavitelem samým nebo osobami, jichž jest zůstavitel právním nástupcem nebo zmocnitelem;

b) musí sloužiti za důkaz proti vystaviteli (zůstaviteli), že pohledávka, uplatňována jako srážka, po právu trvá;

c) musí býti vyhotovena v té formě, kterou zákon pro určité pohledávky nebo jejich druh předepisuje.

a d a) Takovou listinou jest na př. stvrzenka, dlužní úpis, v němž zůstavitel potvrdil přijetí zápůjčkové valuty, směnka, zůstavitelem podepsaná, písemný závazek rukojemský zůstavitele a pod. Dlužno však míti vždy na zřeteli, že pozůstalostními srážkami mohou býti pouze závazky existentní, t. j. závazky, které zůstavitel podle stavu v den svého úmrtí byl povinen plniti třetím osobám. Proto též dluh ze směnky, akceptované vedle zůstavitele ještě další osobou, bude uznán pouze jednou polovinou, není-li prokázán ani právní poměr mezi akceptanty (na př. závazek zůstavitele, že směnku proplatí sám), ani nedobytnost případné postihové pohledávky proti druhému akceptantovi (Budw. 6043). Podobně nebude do pozůstalostních dluhů zařaden finančním úřadem rukojemský závazek zůstavitelův, nebude-li prokázáno, že na zůstavitele byl již vznesen nárok na zaplacení zaručené pohledávky a nebyla prokázána nedobytnost vzájemného jeho nároku na náhradu (Boh. 70).

Okolnost, že se zůstavitel stal právním nástupcem¹⁸⁾ nebo byl zmocnitelem¹⁹⁾ osoby, která listinu,

¹⁸⁾ O takové právní nástupnictví půjde na př. při převzetí pozůstalostních dluhů dědicem (nyní zůstavitelem) podle § 548 o. z. o., při smlouvě přejímatele (zůstavitele) s dlužníkem o převzetí dluhu podle § 1405 o. z. o., jakmile převzetí bylo věřitelem schváleno, nebo při smlouvě o převzetí dluhu mezi přejímatelem a věřitelem podle § 1406 o. z. o., při změně hypotekárního dlužníka (§ 1409 o. z. o.), při převzetí dluhu při převodu jmění nebo podniku (§ 1409 o. z. o.), při koupi dědictví (§ 1278 o. z. o.) a j. Jakým způsobem má býti důkaz o právním nástupnictví veden, zákon neříká. Byla-li sepsána písemná smlouva, bude průkazem zajisté tato, není však vyloučeno vésti důkaz i průvodními prostředky jinými, pokud zákon nevyžaduje formy písemné, nebo dokonce sepsání notářského spisu, jako je tomu u koupi dědictví.

¹⁹⁾ Podle § 1008 o. z. o. jest k úplatnému převzetí věci, uzavírání zápůjček a k vybírání peněz a peněžních hodnot zapotřebí zvláštní plné moci, znějící na jednotlivé druhy jednání. Důkaz, že zůstavitel byl při těchto jednáních, která budou při uplatňování pozůstalostních srážek nejčastějšími, zmocnitelem, nemůže proto býti prokázána plnou mocí všeobecnou. Srovnej dále § 1056 o. z. o., stanovící, že překročí-li zmocněnec meze své plné moci, jest zmocnitel jen potud zavázán, pokud jednání schválí, nebo pokud si přivlastní výhodu z jednání.

osvědčující dluh, podepsala, a že tudíž jest zavázán zůstavitel, musí býti prokázána.

Na formě listiny, pokud není zákonem předepsána forma zvláštní, nezáleží. Jest proto řádným průkazem jakákoliv písemnost, osvědčující vůči druhé straně zůstavitelův dluh, t. j. písemnost, vyhotovená a podepsaná zůstavitelem za tím účelem, aby sloužila proti němu za důkaz o pohledávce.²⁰⁾ Z podmínky, že listina musí býti zůstavitelem podepsána, plyne, že průkaz o pozůstalostních srážkách nemůže býti podán na př. pouhými stvrzenkami pozůstalostních věřitelů nebo smírem uzavřeným mezi dědici a věřitelem (Budw. 11.215), jednostranným prohlášením věřitele o poskytnutí zápůjčky zůstaviteli (Boh. 5171), vplatním lístkem poštovní spořitelny o poukazu peněžité částky zůstaviteli (Boh. 1744), dopisem zůstavitele třetí osobě, v němž jí sdělil, že svému věřiteli dluží určitou částku (dopis nevyhotovil zůstavitel za tím účelem, aby sloužil za důkaz o dluhu) (n. s. s. ze dne 31. V. 1926, č. 11.561/26) a j. Není však na závadu, je-li listina vedle zůstavitele podepsána též jinými osobami, pokud tyto osoby nespolutpřevzaly závazek zůstavitelův.

a d b) K tomu, aby listina mohla býti důkazem, jest třeba, aby z ní nepochybně vyplývalo, že zůstavitel jest povinen plniti určitý závazek. Jsou-li pochybnosti o tom, jaká byla míra dluhu v době zůstavitelova úmrtí, může úřad žádati, aby byly předloženy stvrzenky věřitele nebo jiné doklady a nestane-li se tak, odepřítí uznati srážku zcela nebo zčásti. Stvrzenky a doklady, k tomu účelu vystavené, jsou prosty kolku. Tyto doklady nemohou však nikdy nahraditi samy o sobě průkaz právní listinou nebo jinými průvodními prostředky, jež jsou zákonem předepsány. Dokladem o výši závazku může býti na př. též průkaz o nedobytnosti náhradního nároku zůstavitele proti osobám, které s ním spolupodepsaly krycí směnku,²¹⁾ nebo doklad o tom, že se zůstavitel, jako rukojmí nebo přejimatel dluhu podle § 1404 o. z. o., zavázal vůči dlužníkovi plniti jeho věřiteli, bez nároku na odškodnění. Dluhem zůstavitelovým však jest zápůjčka, zaručená státem podle zákona o stavebním ruchu, jak nedávno rozhodl nejv. správ. soud v rozšířeném senátě, podrobiv revisi svoji dosavadní opačnou judikaturu (n. s. s. ze dne 14. II. 1940, č. 3725/6/35).²²⁾

²⁰⁾ Viz na př. Budw. 6057. Také dopis, podepsaný zůstavitelem a nalezený v jeho písemnostech, který obsahuje stvrzení věřitelovo o přijetí úroků a v kterém zůstavitel potvrzuje, že zápůjčku připočetl, dlužno pokládati za důkaz o existenci dluhu; viz též Boh. 3247: Uznáním dluhu se strany zůstavitele proti věřiteli, obsaženým v dopisu svědčícím věřiteli, je tento dluh prokázán.

²¹⁾ Podepsaly-li směnku vedle zůstavitele, na př. ještě další dvě osoby a nebyl-li doklad o nedobytnosti náhradního nároku dodán, bude dluh uznán pouze kvotou, připadající podle počtu akceptantů, tedy jednou třetinou, neboť akceptanti jsou směnečně zavázáni nerozdílnou rukou. Celá částka byla by do pasiv zařazena jen tehdy, kdyby současně do pozůstalostních aktiv byl zařazen postižený nárok zůstavitelův. (Boh. 7620.) Byla-li však taková směnečná pohledávka zařazována proti zůstaviteli a knihovně zajištěna na jeho nemovitostech, nemůže býti bez dalšího tvrzeno, že cele nezatežovala pozůstalostní majetek (n. s. s. z 22. září 1930, č. 6164/30).

²²⁾ Dluh jest podmíněn tím, že stát uplatní právo regresu. O takovýchto podmíněných dlužích platí ustanovení § 22, odst. 6, nař. č. 278/1915 ř. z., podle něhož, splní-li se podmínka

a d c) Pro některá právní jednání požaduje zákon, aby o nich byl vyhotoven notářský spis. Tak tomu jest u smluv svatebních, u smluv trhových, směnných, o zápůjčku a rentových mezi manželi, při uznání dluhu mezi manželi nebo při smlouvě darovací bez skutečného odevzdání (§ 1 zák. č. 76/1871 ř. z.). Je-li za srážkovou položku uplatňována pohledávka z takového právního jednání, musí býti o ní, jako doklad, předložen notářský spis, pokud není prokazována ověřeným výtahem z veřejných knih nebo pravoplatným soudním rozsudkem. Na podkladě jiného písemného průkazu nemůže býti uznána²³⁾. Podobně nejsou hodnověrným důkazem o směnečné pohledávce listiny, jimž chybí náležitosti smének podle směnečného řádu. Podle § 6 zák. č. 1/1928 Sb. nevzniká totiž směnečný závazek z listiny, které se nedostávají některé podstatné náležitosti směnky. Směnkou, tedy náležitým průkazem, nestává se taková listina ani prohlášením věřitele, připojeným jako průvodní doklad (n. s. s. ze 4. VI. 1937, č. 12.985/37).

2. Výpisy z veřejných knih.

Ověřené výpisy z pozemkových nebo jiných veřejných knih jsou hodnověrnými průkazy o břemenech, vázoucích na zůstavitelově jmění. I zde může však finanční úřad žádati, aby byly předloženy doklady o tom, v jaké výši dluh v době úmrtí zůstavitele skutečně existoval. Sluší dodati, že poznámka pořadí pro zadlužení v pozemkových knihách není důkazem, jaký požaduje § 21, č. 2 nař. č. 397/1915 ř. z., i když byla pohledávka, v důsledku dohody dědiců s věřitelem, vložena v rámci poznamenaného pořadí do knih (n. s. s. ze 17. XII. 1937, č. 964/3/35).

3. Výpisy z řádně vedených obchodních a živnostenských knih.

Výpisy jsou hodnověrnými důkazy tehdy,

a) osvědčují-li pohledávky právě z provozu obchodu nebo živnosti, o kterém jsou vedeny, a zároveň,

b) jsou-li ověřeny, t. j. je-li ověřujícím orgánem potvrzeno nejen, že dluh, o němž jest důkaz veden, jest v knize zapsán, ale též, že knihy jsou řádně formálně vedeny.

a d a) Finanční úřad má právo rozhodovati o tom, zda tu kterou srážkovou položku lze prokazovati ověřeným výtahem z obchodních knih, t. j. zda pohledávka skutečně vznikla z provozu obchodu, o němž jsou vedeny knihy, z nichž byl výtah podán (Boh. 3372). Souvislost dluhu s provozem půjde zjistiti zpravidla snadno.²⁴⁾ Výpisem dlužno rozuměti pouze

do 10 let, může býti dědicům odepsána nebo vrácena poměrná část dědicke daně, zapravené na víc proto, že k dluhu, vázanému odkládací výminkou, se při vyměření dědicke dávek nehledělo.

²³⁾ Existence pohledávky manželky proti zemřelému manželovi ze zápůjčky mu poskytnuté může býti prokázána jedině notářským spisem (Boh. 5007), podobně pohledávka z věna pozůstalé vdovy (Boh. 1857). Naproti tomu k průkazu o pohledávce dcery proti otcově pozůstalosti z věna, jež jí otec zřídil a ponechal ve své držbě a správě, není třeba notářského spisu. Postačí k tomu prostá listina, podepsaná zůstavitelem a osvědčující zmíněný dluh (Boh. 4072).

²⁴⁾ Taková souvislost je dána i u dluhu, který vznikl tím, že věřitel poskytl zůstaviteli zápůjčku k účelům obchodním, zvláště k uspořádání jeho majetkových poměrů při rozpuštění závodu a k uspokojení jeho věřitelů (Boh. 417).

výpis z knih zůstavitele jako dlužníka, nebo z knih jeho věřitele, nikoli též z knih osoby třetí, která není věřitelem (Boh. 3372). Při výtazích z cizozemských knih bylo podle judikatury n. s. s. třeba, aby byly ověřeny též zahraničním úřadem bývl. republiky (Boh. 812). Pokud jde o průkaz pozůstalostních srážek, dlužno za živnostníka pokládati i advokáta. Jeho palmární pohledávka může proto býti prokázána pouze ověřeným výpisem z řádně vedených palmárních knih (Boh. 685).

a d b) Co se rozumí řádně vedenými obchodními knihami, nařízení č. 278 ani č. 397 z r. 1915 neuvádějí. Nutno proto přihlédnouti k speciálnímu předpisu obchodního zákona o vedení knih. V čl. 32, odst. 2 cit. zákon stanoví, že obchodní knihy musí býti vázány a list za listem očíslovány. Toto čistě právní hledisko zastává ve své judikatuře též nejv. správ. soud (viz na př. Boh. 8308) a ustáleně judikuje,²⁵⁾ že za důkazy pozůstalostních srážek po rozumu § 21, č. 3 nař. č. 397/1915 ř. z., nemohou býti pokládány obchodní knihy, vedené ve způsobu kartotéky. Praxe finanční správy jest však blahovlnnější. Výnosem ze dne 7. I. 1937, č. 101.908/35-I/16, dovolilo ministerstvo financí, aby ověřené výpisy z obchodních knih, vedených na volných listech, byly podle volného u v á ž e n í vyměřovacího, resp. odvolacího úřadu d o o d v o l á n í připouštěny za průkaz pozůstalostních dluhů, budou-li splněny tyto podmínky:

a) Úřad nabude podle skutkového stavu jednotlivého případu plné jistoty, že bylo k zpoplatnění ohlášeno veškeré pozůstalostní jmění a že byla jeho hodnota správně přiznána nebo jinak stanovena.

b) Strana prokáže, že jsou uvedené obchodní knihy jinak (totož až na to, že nejsou vázány) vedeny podle obchodního zákoníka řádně a kromě toho takovým způsobem, že o jejich věrohodnosti nemůže býti nejmenších pochybností.

Za obchodní knihy mají býti knihy, vedené ve způsobu kartotéky, podle cit. výnosu pokládány tehdy, vyhovují-li požadavkům stanoveným ve výnose m. f. ze dne 4. července 1932, č. 5814/30-III/9a (o průkaznosti obchodních knih, vedených na volných listech, v řízení daňovém), t u d í ž tenkrátě,

1. vede-li podnikatel knihy ty podle zásad podvojného účetnictví;

2. jsou-li v nich účetní případy zapisovány podle časového pořadí;

3. je-li vzájemným poukazováním a účetními značkami jasně prokázána souvislost mezi zápisy deníkovými, zápisy na účtech a doklady nebo je-li podnikateli možno provést průkaz o vyúčtování snadno a spolehlivě jiným způsobem;

4. poskytne-li soustava účtů jasný přehled o zásobách, nákladech a těžbách;

5. je-li veden průkaz o všech v účetnictví použitých volných listech;

6. jsou-li doklady sporádaně uschovány a

7. jsou-li učiněna účinná opatření proti tomu, aby se listy nebo karty, účtování sloužící, buď z nedbalosti ztratily nebo ze zlého úmyslu byly odstraněny nebo vyměněny za podvržené (falšované) listy nebo karty nové. K tomu cíli jest vedle používání mecha-

²⁵⁾ Viz též poslední jeho nález v této věci ze dne 14. prosince 1939 č. 126/12/37.

nických pomůcek žádoucí opatření, aby každý list byl na konci sečten a saldován a aby každý nový list začínal konečnou sumou neb zůstatkem listu předcházejícího; vedou-li se deníky na volných listech, jest dbáti toho, aby potřebné listy byly předem opatřeny pořadovými čísly stran a aby po každém měsíci byly tyto listy svázány v knihu.

Průkaz o tom, že jsou obchodní knihy na volných listech vedeny řádně a způsobem vyhovujícím shora uvedeným požadavkům, nemusí strana podávat zvlášť, obsahuje-li o tom náležitě potvrzení ověřovací doložka.

Veškeré pozdější změny a doplňky podmínek průkaznosti uvedených v cit. výnosu č. 5814/30-III/9a budou platit automaticky také pro průkaznost v oboru pozůstalostních srážek.

c) Strana, uzná-li to úřad za potřebné, vhodným způsobem prokáže, že jsou údaje uvedené v ověřených výpisech z volných listů správné.

Vhodným způsobem je na př. předložení dokladů, týkajících se příslušných údajů (srov. shora pod písm. b) č. 6), nahlédnutí do obchodních knih (§ 6 zák. č. 65/1933), posudek soudního znalce, doložení údajů ověřených opisů z volných listů souhlasnými údaji ověřených výpisů z obchodních knih strany druhé, třeba také vedených na volných listech, jsou-li vedeny řádně a způsobem vyhovujícím podmínkám písm. b).

Bylo by ještě dodati, že okolnost, že obchodník knih nevede, jest nerozhodnou a výpis z obchodních knih nemůže býti proto nahrazen pouhým účtem, i když v něm prodávající na místo přísahy správnost potvrzuje (n. s. s. z 1. XI. 1927, č. 22.883/27).

4. Stvrzenky veřejných úřadů.

Stvrzenkami rozumí se potvrzení veřejných úřadů na platby, vykonané po smrti zůstavitelově k vyrovnání jeho závazků (na př. stvrzenky o platbách na daně nebo pokuty, splatné za života zůstavitele). Závazky rozumí se pouze ty povinnosti, jež měl zůstavitel k veřejným úřadům a jež tyto úřady mohou kvitovati, nikoli závazky, jež zůstavitel měl k osobám soukromým a jež pouze prostřednictvím veřejných úřadů vyrovnána (n. s. s. z 30. III. 1926, č. 578/25). Není tedy takovou kvitancí na př. šek poštovní spořitelny. Závazky musí býti existentní, t. j. musí býti již v době zůstavitelova úmrtí splatné.²⁶⁾

5. Platební rozkazy.

Platební rozkazy, rozhodnutí a výkazy nedoplatků veřejných úřadů jsou hodnověrnými důkazy pouze tehdy, nabyly-li právní moci a vyplývá-li z nich, že pohledávka byla v době, kdy zůstavitel zemřel, v nedoplatku.²⁷⁾ Srážkou proto není částka daně, splatná teprve po smrti zůstavitelově. Odčitatelnou jest pouze ta částka pohledávky, kterou byla stanovena konečným rozhodnutím o ní v administrativním pořadí instancním. Subjektem veřejných dávek, aby mohly býti uznány za srážku, musí býti zůstavitel. Nelze proto za pozůstalostní srážku uznati na př. polovinu důchodové daně, předepsané z důchodu, plynoucího ze společného majetku zůstavitelky a jejího manžela,

²⁶⁾ Platební rozkaz na daň, předepsanou zůstaviteli, který není pravoplatný, není průkazním prostředkem podle § 21 č. 5 nař. č. 397/1915 ř. z. (Boh. 6676).

²⁷⁾ Výkazy nedoplatků jsou jen tehdy hodnověrnými průkazy, je-li z nich zjevné, že nedoplatky v nich uvedené jsou pravoplatné (Boh. 8746).

poněvadž podle § 5 zák. o p. d. jest subjektem této daně, též ohledně příjmů příslušníků rodiny, hlava rodiny, v tomto případě muž (Boh. 3895).

6. Soudní nálezy a rozsudky.

Soudní rozsudky a nálezy jsou průkaznými prostředky, nabyly-li právní moci. Mohou jimi býti prokázány nejen dluhy, vyplývající ze soukromoprávního sporu včetně náhrady soudních útrat, ale i dluhy z deliktu a pokuty. K peněžitým trestům nebo nákladům trestního řízení lze, jako k pozůstalostním srážkám, přihlížeti jen tehdy, zemřel-li zůstavitel po právní moci rozsudku. Podle nařízení č. 52/1859 ř. z. patří k peněžitým trestům též rozkaz vrátiti nedovolený dar v úředních věcech, nebo trestní nález, že za pokutu propadá kauce, zboží, věci prodejné a jiné.

7. Potvrzení poručenského a opatrovníckého soudu.

Soudy jsou povinny zjišťovati existenci dluhů a jejich výši, jde-li pak o osoby, požívající zvláštní zákonné ochrany, též potvrditi, že se tak stalo a že se uznává i existence a výše pohledávek. Toto potvrzení poručenského nebo opatrovníckého soudu jest pak věrohodným průkazem pozůstalostních břemen a dluhů, o nichž v administrativním řízení nemusí býti další doklady předkládány. Finanční úřad jest v otázce existence a výše pozůstalostních srážek zmíněným potvrzením vázán, t. j. není oprávněn tuto otázku samostatně přezkoumávati (n. s. s. ze 14./IX. 1939, č. 6114/4/37.²⁸)

F. KOVÁŘ:

Praxe soudní vůči notářské.

Mimo místní notáře konali před uvedením nového soudního řádu ke konci minulého století legalisaci podpisů účastníků na právních listinách soudcové, zkoumající též při tom svéprávnost a srovnalou vůli stran. Ustálil se zvyk, že především notáři byli pokládáni za k tomu povolání a soudcové teprve v druhé řadě. Po zavedení nyní také již zastaralého soudního řádu přesunuli přednostově okresních soudů s připuštěním soudní instrukce výkon legalisace podpisů stran na kancelářské úředníky bez uvedené zkoumací povinnosti. V této době se zvyk obrátil tak, že se soudní kancelář pokládá za hlavní místo k legalisaci podpisů, kdežto místní notář za vedlejší.

Jest to jednak následkem onoho uvolnění, jednak pro láci výkonu u soudu.

²⁸) Podle cit. nálezu nepokládal žalovaný úřad za věrohodný průkaz pohledávky pozůstalé vdovy ze zápůjčky zůstavitelé potvrzení poručenského soudu, poněvadž pohledávka ta nebyla prokázána některým průkazným prostředkem, uvedeným v § 21, odst. 1, č. 1, 2 a 6 prov. nařízení č. 397/1915, to jest buď notářským spisem o smlouvě zápůjčkové nebo výtahem z pozemkových knih, aneb pravoplatným soudním rozsudkem. Toto své stanovisko žalovaný úřad odůvodnil dále tím, že potvrzení poručenského soudu, vydané podle právě citovaného předpisu, jest pouze povahy formální a že předpokládá, že dluh existuje materiálně po právu, čemuž podle názoru žalovaného úřadu v daném případě nebylo z toho důvodu, poněvadž uplatněná srážková položka není žádným dluhem; smlouva o zápůjčce mezi manželi podle § 1 zák. č. 76/1871 ř. z. jest platná totiž pouze tehdy, když byla vyhotovena ve formě notářského spisu. N. s. s. dovodil, že toto stanovisko odporuje zákonu, neboť žalovaný úřad nebyl oprávněn potvrzení soudu věcně přezkoumávati.

Budiž zde dovoleno, tázati se, proč asi, když se soudní poplatky ve státních kolcích za soudcovské výkony občanstvu již kolikrát zvyšovaly, se také nezvyšují za práce legalisační a vidimační soudních kancelářských úředníků tak, aby byly stejné s obdobnými platy notářskými, jednak ku prospěchu státní pokladny, jednak ke kalé soutěži s notáři?

O kolik milionů korun přichází státní pokladna tímto stálým zanedbáváním?

K tomu všemu se též upozorňuje na to, že nynější německá správa při aplikaci našich norem o součinnosti soudů v řízení nesporném, zejména sepisování listin o právních jednáních, která potřebují soudního neb notářského osvědčení, sepisování posledních pořízení, ověřování podpisů a opisů, sepisování protestů a pod. výslovně stanoví výši poplatků za tyto úkony podle našeho platného tarifu notářského, nikoliv podle tarifu poplatku soudních. (§ 11 druhého nařízení o výkonu občanského soudnictví v Protektorátu Č. a M. ze dne 20. března 1940 — Verordnungsblatt č. 16/1940, vydaný 10. dubna 1940, strana 131 a násl.)

V ročníku 1935, č. 252 Sbírký zákonů a nařízení býv. státu čsl. jest uveřejněna vyhláška ministerstva financí (Dr. Trapl) ze dne 24. prosince 1935, kterou se stanoví podmínky a míra náhrad odměn při zápůjčkách (úvěrech) peněžních ústavů ohledně hotových výloh a zase velmi laciného palmáru ústavním úředníkům za vyhotovování právních listin a písemných podání, aniž jest v oné finanční vyhlášce uvedeno, že se tak stalo za souhlasu vlády nebo příslušného ministra spravedlnosti nebo v dohodě s ním, ač se touze finanční vyhláškou přespříliš zasahuje do kompetence orgánů témuž ministru spravedlnosti podléhajících. Jest opět otázka, může-li ministr financí sám derogovat dosavadní předpisy, má-li ona finanční vyhláška vůbec závaznou platnost a jak by se k ní měly postavit soudy příslušné ke stíhání právního pokoutnictví i nekalé soutěže. V úředním listě Protektorátu Čechy a Morava z 1. III. 1940, č. 51, jest uveřejněna vyhláška ministerstva sociální a zdravotní správy ze dne 29. února 1940 o úpravě platových a pracovních podmínek zaměstnanců v kancelářích advokátů a notářů — avšak s výslovným uvedením dohody s ministrem spravedlnosti i v souhlasu s úřadem říšského protektora, — tedy vyloženě závazná; jen aby byla také zabezpečena zaměstnavatelům únosnost tohoto sociálního opatření včasným, ale také tvrdým potíráním pokoutnictví i nekalé soutěže nejen v malém a drobném, nýbrž i v rozsáhlém a velikém. Do soudních poplatků k zákonu z 26. července 1931, č. 120 Sb. z. a n., upravených zákonem z 31. prosince 1935, č. 255 Sb. z. a n., a platných od 1. ledna 1936, je vsunuto ustanovení za první povolení exekuce podle cizozemských exekučních titulů a našich spisů notářských 2 K do 100 K, 5 K do 400 K, 10 K do 1000 K a dále 1% z hodnoty předmětu exekuce neomezeně, kdežto podle jiných exekučních titulů tuzemských vesměs jen polovičky a při punktu přes 15.000 K ještě k tomu omezeně nejvýše 50 K.

Pročpak se zařadují naši notáři mezi cizozemské exoty s opětným zdražováním na prospěch těch, kteří se notářům uhýbají. Nedalo-li se z cizozemských exekučních titulů při jejich zřízení v cizině naší státní pokladně ničeho, pak přece z našeho spisu notář-